

Expertgruppen för biståndsanalys

UD 2013:01

Verksamhetsstrategi

Utgångspunkten för EBA:s arbete är kommittédirektiven (dir 2016:71). Enligt direktiven ska EBA "utvärdera och analysera Sveriges internationella bistånd och därigenom bidra till kunskap som grund för regeringens utveckling och styrning av biståndet. Expertgruppen ska beställa eller genomföra samt kommunicera utvärderingar, analyser och studier av hög kvalitet avseende biståndets genomförande, resultat och effektivitet." Vidare ska EBA "stärka den sammantagna analys- och utvärderingsverksamheten på området genom att komplettera annan sådan verksamhet och särskilt fokusera på frågor och studieområden där dess oberoende ställning har ett tydligt mervärde. Studierna ska avse frågor som är strategiskt viktiga för biståndet och biståndspolitiken. [...] En central del av uppdraget är bedömning av det svenska biståndet med avseende på relevans, måluppfyllelse, effekter, hållbarhet, kostnadseffektivitet och andra kvaliteter."

I det följande beskrivs verksamhetens inriktning i ljuset av kommitténs tolkning av direktiven.

Verksamhetens långsiktiga inriktning

Kunskapsförsörjning

EBA har som ambition att förknippas med begrepp som relevans, saklighet, kritisk analys och kvalitet. EBA ska inte duplicera existerande kunskap men kan bidra till dess spridning. EBA:s arbete ska ha ett tydligt mervärde för biståndets aktörer.

Det huvudsakliga målet med EBA:s verksamhet är att bidra till att utveckla Sveriges internationella bistånd vad gäller dess inriktning, styrning och genomförande. Denna målsättning inkluderar frågor om biståndets relevans på kort, medellång och lång sikt.

Regeringens övergripande ambitioner för biståndspolitikens långsiktiga inriktning beskrivs i allmänna termer och utan inbördes prioriteringar i skrivelsen Policyramverk för svenskt utvecklingssamarbete och humanitärt bistånd (Skr 2016/17:60). Skrivelsen utgör en naturlig grundval för EBA:s arbete för analys av biståndets långsiktiga inriktning. Samtidigt måste EBA kunna ifrågasätta denna inriktning genom såväl kritiska studier som kompletterande perspektiv.

För analys av biståndets prioriteringar på medellång och kort sikt är de strategier genom vilka biståndet styrs, samt de prioriteringar som anges i respektive års budgetproposition, naturliga utgångspunkter.

Sammantaget innebär ovanstående att EBA angriper problem, prioriteringar och utmaningar utifrån frågeställningar som kräver olika former av analysarbete för sitt besvarande. Det kan vara längre utvärderingar, systematiska syntesstudier eller meta-studier, men också kartläggningar, kortare kunskapssammanställningar i form av underlagsrapporter eller röra metoder för kunskapsinhämtning. Det kan också innebära analys i form av samtal, seminarier eller workshops, utan att skriftliga rapporter föreligger. EBA:s analysarbete styrs av frågornas innehåll och behov och inte av en förbestämd form för studiernas utformning. EBA samarbetar med andra aktörer i de fall det bedöms relevant och effektivt.

EBA:s studier¹ genomförs vanligen av personer som själva har utarbetat förslag till studie; som svar på EBA:s allmänna inbjudan på hemsidan, efter en riktad intresseförfrågan eller genom en bredare utlysning. EBA genomför även riktade utlysningar.

Författarna till EBA:s studier står självständigt för analys, slutsatser och eventuella rekommendationer. Att författaren har ett tydligt ägarskap över studien är viktigt för kvaliteten och bidrar också till flera perspektiv på biståndet. Expertgruppen kvalitetsgranskar och beslutar om publicering av studien, samt kommunicerar, som komplement till författarens insatser, studien externt.

Kunskapsförmedling

EBA:s kunskapsförmedling ska vara framåtsyftande och verka för så bred och samtidigt effektiv spridning som möjligt. EBA ska ständigt verka för att nå rätt målgrupp för respektive studie.

EBA arbetar aktivt med att sprida genomförda studier. Även om EBA:s huvudsakliga uppdrag är att bidra till regeringens utveckling och styrning av biståndet bör EBA:s analyser även vara av relevans och intresse för andra biståndsaktörer i Sverige och internationellt, inklusive i samarbetsländer, riksdagen, myndigheter, det civila samhället, medierna och en bredare allmänhet.

I EBA:s kunskapsförmedlande roll ingår att föra fram ny eller sammanställd kunskap inom prioriterade områden. Expertgruppen kan även föra fram specifika slutsatser som EBA:s egna.

De studier som tas fram lanseras i regel vid ett offentligt, och för åhörarna kostnadsfritt, tillfälle där också kompletterande och konkurrerande perspektiv anläggs. Lanseringar, och andra seminarier i EBA:s regi, spelas i allmänhet in för möjlighet att ta del av i efterhand. EBA arbetar aktivt med att i varierande format och i flera steg belysa perspektiv i studierna anpassat efter olika gruppers intressen och behov. Detta ligger väl i linje med EBA:s uppdrag att aktivt sprida lärdomar, slutsatser och rekommendationer från genomförda studier och att bedriva en verksamhet präglad av öppenhet. EBA har också en särskild publikationsserie för nya avhandlingar på områden av relevans för biståndet – *Development Dissertation Briefs*. Serien möjliggör för nyblivna doktorer att komma ut med sin forskning till en policykontext – samtidigt ger det dem en exponering för intressenter utanför akademien.

¹ Studier används som ett samlingsnamn på de projekt som EBA låter genomföra, dvs. studier omfattar såväl utvärderingar, analyser, synteser och kartläggningar som andra typer av kunskapsunderlag, såsom dokumenterade samtal.

Övergripande frågeställningar

Biståndsområdet är omfattande. Det spänner över flera samhällssektorer och tematiska områden. Biståndet omfattar också ett stort antal länder och organisationer. Det behöver därför belysas från många håll och anta ett fleraktörsperspektiv.

EBA kan omöjligt studera alla områden samtidigt utan eftersträvar att periodvis prioritera frågeställningar eller teman som vid tidpunkten bedöms som särskilt relevanta. Temata utgörs sällan av specifika sakområden utan oftare av frågor av särskild vikt för biståndet. Ett tematiskt fokus kan behållas över tid i takt med att genomförda studier föder nya frågor.

På ett övergripande plan kan EBA:s frågeställningar indelas i tre kategorier; de som rör:

- biståndets motiv och långsiktiga inriktning
- biståndets prioriteringar och styrning
- biståndets genomförande

Integrerat i dessa tre är frågan om biståndets resultat. Bidrar biståndets inriktning, prioriteringar, styrning och genomförande till önskat och avsedda resultat? Vilka faktorer bidrar till framgångsrika biståndsinsatser och vilka faktorer motverkar sådana? Är inriktning/prioriteringar/styrning och genomförande ändamålsenlig i förhållande till den samlade kunskapen inom forskning, utvärdering och beprövad erfarenhet? Nås uppställda mål?

Biståndets motiv och långsiktiga inriktning

I denna kategori finns för det *första* frågeställningar som rör den övergripande *inriktningen på svenskt bistånd*. Det kan handla om frågor såsom: Hur kan bistånd förbättra levnadsvillkoren för människor som lever i fattigdom och förtryck? Beaktar utformningen av svenskt bistånd rådande kunskap om hur bistånd bör inriktas? Hur kan det offentliga biståndet samverka med eller komplettera övriga finansieringskällor?

Biståndets prioriteringar och styrning

Denna kategori relaterar i regel till regeringens prioriteringar i budgetpropositioner och strategier. Exempel på frågeställningar inkluderar: Hur har fördelningen av resurser på olika områden som t.ex. utbildning, demokrati, hälsovård m.m. motiverats och vad styr biståndets inriktning i praktiken? Är strategiformen en ändamålsenlig form av styrning? Tillåter strategierna nödvändig flexibilitet för ett väl fungerande bistånd i mer svårarbetade och föränderliga miljöer? Vad styr målformuleringarna i strategierna?

Biståndets genomförande

EBA önskar bidra med ny kunskap om effektiviteten i det svenska biståndet och föra fram förslag om hur genomförandet kan förbättras. EBA ser däremot normalt inte som sin roll att utvärdera enskilda biståndsinsatser. Får styrningen genomslag i val av insatser? Används kanaler och instrument enligt rådande kunskap om hur bistånd bör genomföras? I vilken mån styrs genomförandet av andra motiv än de biståndspolitiska? Går det att begränsa de svängningar i det långsiktiga utvecklingsbiståndet som skapas av så kallade avräkningar från biståndsramen?

För att biståndet ska bli effektivt krävs att inblandade aktörer lär sig av egna och andras erfarenheter och av forskning. En viktig frågeställning är därför på vilket sätt en verksamhet bör organiseras så att ny kunskap skapas och tas om hand för fortsatt lärande. En annan är hur verksamheten utvärderas. Används de bästa metoderna för uppföljning och utvärdering? Är målen formulerade så att det är möjligt att utvärdera måluppfyllelse?

Prioriteringskriterier

Prioriteringen av studier som ryms inom EBA:s mandat ska styras av fem kriterier:

- *kunskapsuppbyggnad* (tillförs något nytt för biståndets aktörer?);
- *policyrelevans* (är de tillämpbara för politiska beslutsfattare, kan de bidra till politikens inriktning?);
- *aktualitet* (koppling till det som sker inom biståndet i närtid?);
- *andel av biståndsbudgeten* eller förväntat *betydande effekter*;
- frågor av *principiell betydelse* för biståndet (exempelvis etiska frågor relaterade till bistånd).

Erfarenhetsbaserad självvärdering

EBA:s självvärdering är en del i ett systematiskt arbete med att utveckla verksamheten på kort och lång sikt. Det handlar dels om att bedöma arbetsformerna, såsom utvärdering vid seminarier och efter avslutade projekt, dels om bedömning av hur enskilda studier har spridits, mottagits och använts i olika sammanhang. EBA genomför återkommande samlade intervjuer med studiernas tänkta huvudsakliga användare.